

ЗАХИСНІ ЕЛЕМЕНТИ ТИПОВОЇ ЮРИДИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ ПРИРОДОРЕСУРСНИХ ПЛАТЕЖІВ

З'ясовано видовий склад захисних елементів типової юридичної конструкції природоресурсних платежів, розкрито їх функціональне призначення у процесі реалізації принципу платного природокористування, захисту прав і майнових інтересів платників відповідних зборів, а також держави і територіальних громад, які здійснюють розпорядження публічними природними ресурсами від імені народу. Проаналізовано порядок стягнення боргу зі сплати платежів за спеціальне використання природних ресурсів і порядок повернення надміру або помилково сплачених природокористувачами сум зборів чи стягненого боргу з їх сплати. Особливо досліджено особливості фінансово-правової та інших видів відповідальності за порушення зобов'язання щодо сплати природоресурсних платежів.

Ключові слова: природоресурсні платежі, типова юридична конструкція природоресурсних платежів, захисні елементи типової юридичної конструкції природоресурсних платежів.

Постановка проблеми. Природоресурсні платежі є однією із правових форм перерозподілу рентних доходів між приватними природокористувачами та державою, що здійснює управління публічними природними ресурсами, які відповідно до статті 13 Конституції України є об'єктами права власності Українського народу. Структура юридичної конструкції природоресурсних платежів визначається насамперед притаманними їм функціями – фіскальною, компенсаційною, перерозподільною та контрольною. На основі функціонального критерію в рамках типової юридичної конструкції розглядуваних платежів можна виділити три групи елементів: фіскально-компенсаційні, організаційні та захисні. Остання група елементів відіграє ключову роль у забезпеченні дієвості регулятивного потенціалу інституту природоресурсних платежів гарантує належну, у неухильній відповідності із вимогами чинних фінансово-правових норм, реалізацію платіжного зобов'язання природокористувача, а також захист його законних прав і майнових інтересів, які виникають з приводу виконання обов'язку щодо сплати того чи іншого природоресурсного платежу.

Ступінь наукової розробки проблеми. Юридична конструкція (або за все ще домінуючою в сучасній науці термінологією – *механізм*) податків, зборів чи інших обов'язкових платежів, а також окремі її складові частини неодноразово ставали предметом дослідницької уваги представників пострадянської науки фінансового права, що не в останню чергу зумовлено динамічним розвитком податкової системи країни, зростанням ролі фіскальних платежів у формуванні доходів державного та місцевих бюджетів. Зокрема, питання елементів податків та зборів розгля-

дали в своїх працях такі науковці, як Г.В. Бех, М.М. Злобін, О.М. Козирін, М.П. Кучерявенко, О.Ю. Липко, О.О. Мамалуй, О.А. Музика-Стефанчук, С.Г. Пепеляєв, В.В. Хохуляк та ін. І.І. Бабіним уперше в ході класифікації структурних елементів юридичної конструкції податку запропоновано частину з них іменувати "захисними елементами", які виконують водночас фіскальні та контрольні функції податку. Однак спеціальних досліджень з аналізу захисних елементів юридичної конструкції саме природоресурсних платежів, на сьогодні у вітчизняній науці фінансового поки що немає.

Мета статті полягає у здійсненні на основі методу структурно-функціонального аналізу та системного підходу дослідження захисних елементів типової юридичної конструкції природоресурсних платежів – порядку стягнення боргу зі сплати даних платежів, порядку повернення надміру сплачених сум зборів чи стягнення боргу платника та заходів юридичної відповідальності платників.

Виклад основного матеріалу. Функціональне призначення захисних елементів юридичної конструкції природоресурсних платежів полягає насамперед у захисті прав і майнових інтересів платника відповідних зборів і держави або територіальної громади як розпорядників публічних природних ресурсів. Тобто за своєю природою захисні елементи покликані забезпечити нормалізацію порушених правовідносин щодо сплати природоресурсних платежів шляхом захисту порушених прав та відновлення майнового становища суб'єктів правовідношення. Крім того, в аспекті юридичної відповідальності можна також вести мову і про превентивну роль даного захисного елемента юридичної конструкції природо-

ресурсного платежу, що має на меті гарантувати належну реалізацію відповідних фінансових правовідносин. Захисні елементи, отже, одночасно виконують і фіскально-компенсаційну та контрольну функції природоресурсних платежів, оскільки відзначаються як майновою, так і організаційною правовою природою. До захисних елементів юридичної конструкції природоресурсних платежів належить порядок стягнення боргу зі сплати даних платежів, порядок повернення надміру сплачених сум зборів чи стягнення боргу платника та юридична відповідальність платників.

Порядок стягнення боргу зі сплати платежів за спеціальне використання природних ресурсів, як і для решти загальнообов'язкових платежів, регулюється главою 9 чинного Податкового кодексу України. Зокрема, ним визначається поняття податкового боргу як суми узгодженого грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), але не сплаченого у встановлений Кодексом строк, а також пеня, нарахована на суму такого грошового зобов'язання [1, ст. 14.1.175]. У цілому Податковий кодекс зберіг дефініцію податкового боргу, яка мала місце раніше в Законі України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" [3, ст.1.3]. Щоправда, в даному Законі визначалися також шляхи узгодження податкового боргу – відповідна сума податкового зобов'язання узгоджувалась або самостійно платником податків або ж в порядку оскарження.

Відразу ж зазначимо, що вживання терміна "податковий борг" не є адекватним правовій природі та юридичній конструкції природоресурсних платежів, жоден з яких, як було встановлено в попередніх публікаціях автора [9, 10], не є податковим платежем, а отже, зобов'язання з їх перерахування та обов'язок погашення відповідного боргу по їх сплаті також не наділені податковим змістом. У даному випадку, на нашу думку, варто послуговуватись іншими термінами, до прикладу: "заборгованість по сплаті загальнообов'язкових платежів", "фіскальний борг" тощо. Застосування таких категорій цілком можна поширити як на податки, так і на різного роду не-податкові платежі.

Виникнення податкового боргу є юридичним фактом, який пов'язаний з несплатою узгодженої суми податкового зобов'язання протягом встановленого строку. Джерелом погашення заборгованості по сплаті природоресурсних платежів можуть виступати як доходи, отримані платниками від експлуатації природних ресурсів, що

перебувають у віданні держави, так і будь-яке майно, що належить їм на праві власності, за винятком деяких обмежень. Погашення боргу з відповідного платежу може бути також здійснене за рахунок надміру сплачених сум такого платежу або за рахунок помилково чи надміру перерахованих до бюджету інших обов'язкових платежів. Причому в першому випадку така сплата здійснюється без заяви платника [1, ст.87].

Важливою гарантією для платників природоресурсних платежів є положення Податкового Кодексу України, яким передбачено, що погашення боргу за рахунок стягнення коштів з рахунків платника податків, а також за рахунок його майна, дозволяється винятково у судовому порядку. З іншого боку, у відношенні держави законодавство також передбачає ряд гарантій по забезпеченню стягнення заборгованості із платежів за спеціальне використання природних ресурсів. До них можна віднести, зокрема, право податкової застави на майно платника, що має заборгованість зі сплати природоресурсних платежів, а також адміністративний арешт майна, який застосовується органами державної податкової служби у виняткових випадках.

Право податкової застави виникає з дня появи заборгованості по сплаті відповідних платежів і не потребує жодного письмового оформлення [1, ст.88], тобто виникає автоматично зі впливом певного строку, відведеного податковим законодавством на реалізацію особою платіжного обов'язку перед бюджетом. Як слушно відзначає Гаврилюк Р.О., відносини, пов'язані із застосуванням права податкової застави за своїм природним змістом належать до сфери публічних фінансів, не мають цивільно-правового характеру, виникають винятково на підставі відповідних приписів закону, а тому жодної попередньої згоди боржника за обов'язковими платежами не потрібно [8, с.79]. Право податкової застави, по суті, є одним із заходів державного примусу, який застосовується до платника в односторонньому порядку в разі порушення ним свого зобов'язання із вчасної сплати природоресурсних платежів у повному обсязі.

Разом з тим, конституційна засада рівності усіх форм власності та загальноправовий принцип справедливості правового регулювання з необхідністю вимагає від держави в особі її органів визначати обсяг активів, що підпадають під режим податкової застави співрозмірно до обсягів заборгованості платника платежів за спеціальне використання природних ресурсів. Саме з таких позицій виходив Конституційний суд

України, зазначивши в одному зі своїх Рішень, що розмір податкової застави, виходячи із загальних принципів права, повинен відповідати сумі податкового зобов'язання, що забезпечувало б конституційну вимогу справедливості та розмірності. Розмірність як елемент принципу справедливості передбачає встановлення публічно-правового обмеження розпорядження активами платників податків за несплату чи несвоєчасну сплату податкового зобов'язання та диференціювання такого обмеження залежно від розміру несплати платником податкового боргу [4].

У випадку непогашення боргу платника орган державної податкової служби здійснює на користь держави заходи щодо погашення заборгованості податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, а в разі їх недостатності – шляхом продажу майна такого платника податків, яке перебуває у податковій заставі. Причому стягнення коштів і продаж майна платника природоресурсних платежів провадяться не раніше, ніж через 60 календарних днів з дня надіслання такому платнику податкової вимоги [1, ст.95.1-2].

Адміністративний арешт майна платника природоресурсних платежів є винятковим способом забезпечення виконання платником його обов'язків, визначених законом і застосовується, як правило, у тих випадках, коли дії платника збільшують ймовірність невиконання ним платіжного обов'язку або коли такі дії (бездіяльність) можуть призвести до збільшення розмірів заборгованості платника. Податковий кодекс установлює вичерпний перелік випадків можливого застосування адміністративного арешту майна. Однією з найбільш характерних підстав накладення адміністративного арешту у випадку з природоресурсних платежами, є здійснення спеціального використання природних ресурсів без відповідних дозвільних документів (дозволів, ліцензій, лісорубних ордерів і квитків), наявність яких є обов'язковою умовою для провадження відповідної діяльності.

Арешт майна полягає у забороні платнику податків учиняти щодо свого майна, яке підлягає арешту, дії щодо розпорядження та користування майном платника, в тому числі і добутими природними ресурсами (деревина, корисні копалини тощо), або ж у необхідності отримання попереднього дозволу керівника відповідного органу державної податкової служби на здійснення платником податків будь-якої операції з таким майном (так званий умовний адміністративний арешт майна). Арешт коштів на рахунку платника податків здійснюється винятково на підставі

рішення суду шляхом звернення органу державної податкової служби до суду [1, ст.94].

Наступним захисним елементом юридичної конструкції природоресурсних платежів є порядок повернення надміру або помилково сплачених сум податку чи стягнутого боргу з їх сплати. На відміну від порядку стягнення заборгованості зі сплати природоресурсних платежів, який має на меті забезпечити своєчасне та повне надходження до Державного та місцевого бюджетів коштів за використання публічних природних ресурсів, даний елемент їх юридичної конструкції спрямований на захист майнових інтересів і прав платників розглядуваних платежів. Наявність цього елемента у структурі юридичної конструкції конкретного природоресурсного збору або плати дозволяє забезпечити еквівалентність відносин платного природокористування, а також справедливий перерозподіл ресурсної ренти між приватним суб'єктом і суспільством в цілому.

Перерахування платежів за спеціальне використання природних ресурсів у більшому розмірі, ніж це передбачено законодавством, може виникнути з різних причин, наприклад, незнання податкового законодавства, помилки в розрахунках, скасування незаконних рішень податкових органів, за якими проведено сплату і т.д. [13, с.290]. До прикладу, податкове законодавство раніше передбачало обов'язок внесення платником авансових внесків рентної плати за нафту, природний газ і газовий конденсат, які розраховувалися виходячи з розміру платежів за попередній звітний період, що в кінцевому рахунку досить часто призводило до переплати відповідних платежів [1, ст.260.6].

Однак, незалежно від вищезазначених причин, у платника залишається два альтернативні рішення щодо надміру або помилково сплачених коштів до бюджету: подання вимоги щодо повернення таких коштів або ж їх залік у рахунок майбутніх зобов'язань по сплаті природоресурсних чи інших обов'язкових платежів. Право на такий вибір надається платнику, виходячи з того, що сплата ним коштів перевищує його реальні фінансові зобов'язання перед державою чи іншим публічним суб'єктом, а отже, здійснення без належних на те правових підстав. Тому такі кошти, юридично повинні і надалі залишатися в сфері права власності такого платника, а розглядуваний елемент юридичної конструкції природоресурсних платежів уможливує фактичне відновлення правомочностей платника щодо надміру сплачених ним грошових коштів.

Помилково та/або надміру сплачені суми грошового зобов'язання підлягають поверненню платнику, крім випадків наявності у такого платника податкового боргу. У випадку наявності у платника природоресурсних платежів боргу, повернення надміру сплаченої суми грошового зобов'язання проводиться лише після повного погашення податкового боргу платником податків. Обов'язковою умовою для здійснення повернення сум грошового зобов'язання є подання платником відповідної заяви про таке повернення протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми. Водночас серед науковців існує і протилежна позиція щодо термінів подання вищезгаданої заяви, згідно якої такий строк не відноситься до строків позовної давності, які не підлягають відновленню [11, с.249]. Тим більше, що вплив строків подання відповідної заяви до податкових органів в жодному разі не припиняє права платника звернутися з вимогою про повернення надміру чи помилково сплачених коштів до суду.

Ще однією складовою групи захисних елементів юридичної конструкції природоресурсних платежів є відповідальність за порушення зобов'язання щодо їх сплати. Підставою будь-якої відповідальності є насамперед факт вчинення певного правопорушення. У нашому випадку підставою відповідальності є умисне протиправне недотримання платниками встановленого законодавством порядку сплати природоресурсних платежів, що може проявлятися як в порушенні вимог щодо фінансової звітності, нарахування платежів, строків їх сплати тощо.

З метою реалізації фінансової відповідальності податкове законодавство передбачає певні грошові стягнення у вигляді штрафних санкцій або пені [1, ст.111.2]. Однак тут зазначимо, що, як і штраф, так і пеня у відносинах по сплаті обов'язкових платежів, носять штрафний характер і не наділені правовідновлювальною (компенсаційною) функцією, що переконливо доводять у своїх працях окремі автори [6, с.204-207; 15, с.58]. Так, зокрема, при нарахуванні пені за прострочення сплати, наприклад збору за використання лісових або водних ресурсів, держава, у віданні якої вони перебувають, не несе прямих збитків, адже все одно платник у кінцевому рахунку компенсує спожиту ним частину природних багатств. Крім того, кошти від експлуатації згаданих ресурсів надходять в загальний (неподільний) фонд Державного бюджету і розчиняються в ньому. Виходячи з цього, досить важко встановити реальний розмір збитків, які держава

може понести у зв'язку з несвочасним поповненням бюджету конкретним платником. А тому розмір пені встановлюється фактично в довільній формі, незалежно від обсягу можливих збитків, у силу чого пеня нездатна забезпечити відповідну їх компенсацію, і по суті лише виконує каральну функцію відносно платників природоресурсних платежів і стимулює їх в подальшому до належного виконання своїх фінансових зобов'язань.

Штрафи встановлені в абсолютних величинах і диференціюються в залежності від виду допущеного платником правопорушення. Застосування штрафних санкцій не звільняє платників природоресурсних платежів від обов'язку сплатити до бюджету належні суми зборів. Пеня нараховується після закінчення встановлених податковим законодавством строків погашення узгодженого грошового зобов'язання на суму заборгованості по сплаті платежів за спеціальне використання природних ресурсів. Пеня, нараховується на суму заборгованості (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені) із розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на день виникнення такого боргу або на день його погашення, залежно від того, яка з величин таких ставок є більшою, за кожний календарний день прострочення у його сплаті. Зазначений розмір пені застосовується щодо всіх видів податків, зборів та інших грошових зобов'язань [1, ст.129.5].

Разом з тим, для фінансової відповідальності за порушення правовідносин, пов'язаних із сплатою природоресурсних платежів властиві і деякі особливі риси. Так, джерелом сплати природоресурсних платежів являються доходи природокористувачів як від реалізованої ними природної сировини (продукції), так і від інших видів діяльності, тобто джерелом сплати в даному випадку виступає загальний (не індивідуалізований) дохід платника. Сплата платежів за спеціальне використання природних ресурсів відноситься до валових витрат виробництва й обігу, які покриваються споживачами виробленої природокористувачем продукції. Однак у тому випадку, коли природокористувач у звітному податковому періоді допустив перевищення встановлених нормативів використання природних ресурсів (наприклад, перевищив ліміти водокористування), то у вигляді своєрідних фінансових санкцій до нього можуть застосовуватися, по-перше, підвищені ставки платежів (у п'ятикратному розмірі), і по-друге, сума нарахованих у такому порядку коштів за перевищення нормативів при-

родокористування сплачується з прибутку суб'єкта господарювання, що залишається в нього після оподаткування. За відсутності у водокористувача дозволу на спеціальне водокористування з установленими в ньому лімітами використання води збір справляється за весь обсяг використаної води, що підлягає оплаті як за понадлімітне використання [1, ст.327, 328.8].

Дехто з науковців взагалі пропонує в разі перевищення лімітів природокористування всі нараховані суми відповідного платежу справляти виключно з прибутку природокористувача, а не з собівартості виробленої продукції [12, с.153], ще більш радикальніші пропозиції висловлюються стовно збору за забруднення навколишнього природного середовища (всі нарахування сум збору здійснювати з прибутку забруднювача) [7, с.68]. Застосування підвищених ставок і специфічного джерела сплати збору за понадлімітне водокористування в даному випадку є одним із проявів зовнішніх зв'язків елементів юридичної конструкції з правом спеціального природокористування, і покликане забезпечити дієвий вплив на платників з метою реалізації принципу раціональної експлуатації об'єктів навколишнього природного середовища. Тобто в розглядуваному випадку взаємозалежність, яка існує між ставкою та базою обкладення природоресурсними платежами (тут вона строго обмежена певним максимальним значенням), приводить до реалізації стимулюючої (регулятивної) функції даних платежів: зміна бази обкладення призводить до кратного збільшення ставки, що в кінцевому рахунку визначає особливості реалізації конкретним природокористувачем права спеціального використання публічних природних ресурсів.

З вищенаведеного випливає також ще одна відмітність між податками та платежами за спеціальне використання природних ресурсів – у заходах юридичної відповідальності за порушення порядку сплати цих платежів. Так, за неправильне або несвоєчасне перерахування того чи іншого податку до бюджету податкове законодавство передбачає ряд санкцій, які носять винятково фінансовий характер (пеня, штрафи, реалізація об'єкта податкової застави тощо). А за порушення строків та розмірів внесення певного природоресурсного збору застосовуються заходи різних видів юридичної відповідальності. Тому тут наявна, за словами Н.Ю. Пришви, так звана "комплексна відповідальність платника" [14, с.246], тобто можливе застосування як фінансово-правових санкцій, так і санкцій, установлених поза межами фінансового права. До прикладу, в

разі наявності заборгованості щодо плати за користування надрами, можуть застосовуватись санкції у вигляді призупинення або позбавлення права надрокористувача на розробку родовищ корисних копалин, що здійснюється Державною службою геології та надр України за поданням органів Державної фіскальної служби. [5, п.22-23]. Так само у разі несплати щомісячного збору за користування радіочастотним ресурсом протягом шести місяців відповідна ліцензія на користування радіочастотним ресурсом України, а також дозволи на експлуатацію анулюються без компенсації збитків користувачу радіочастотного ресурсу України зі стягненням суми заборгованості в судовому порядку [2, ст.58.3].

Наявність позафінансових санкцій за порушення сплати розглядуваних платежів є наслідком того, що, на відміну від податків, природоресурсний збір або плата є не просто звичайним фіскальним зобов'язанням природокористувачів перед державою чи територіальною громадою, але й виступає у ролі невід'ємного елемента, істотної умови зобов'язання із використання публічного природного ресурсу, яке виникає між державою (територіальною громадою) та приватним природокористувачем. Порушення виконання такої умови призводить до зміни відповідних природоресурсних правовідносин, а також застосування санкцій, властивих для інституту права спеціального природокористування. Наслідком застосування вищерозглянутої санкції є припинення відносин зі спеціального використання публічних природних ресурсів, і, відповідно, фінансового зобов'язання особи по сплаті відповідних природоресурсних платежів.

Висновки. Захисні елементи юридичної конструкції природоресурсних платежів паралельно виконують фіскально-компенсаційні та контрольні функції. Зокрема, вони виступають в якості правових засобів захисту порушених прав та відновлення майнового становища суб'єктів правовідношення зі сплати зборів за спеціальне природокористування шляхом повернення. Крім того, в аспекті юридичної відповідальності можна говорити і про превентивну роль даного елемента юридичної конструкції природоресурсного платежу, що має на меті гарантувати належну реалізацію відповідних фінансових правовідносин. Фінансовій відповідальності за порушення правовідносин, пов'язаних зі сплатою природоресурсних платежів, властиві і деякі особливі риси (застосування спеціальних фінансових санкцій у вигляді підвищених ставок платежів та їх сплата з чистого прибутку суб'єкта господарю-

вання). Разом з тим, за порушення строків і розмірів внесення певного природоресурсного збору до бюджету застосовуються заходи інших видів юридичної відповідальності. Тому тут наявна комплексна юридична відповідальність платника.

Список літератури

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248. – код акта 53775/2010.

2. Про радіочастотний ресурс України : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1770-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 298.

3. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами: Закон України від 21 грудня 2000 року № 2181-III (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 10. – Ст. 44.

4. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України положень пункту 1.17. ст. 1., ст. 8 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" (справа про податкову заставу) від 24 березня 2005 р. № 2-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 13. – стор. 299. – стаття 674. – код акта 31965/2005.

5. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 45. – Ст. 1832, код акту 57127/2011.

6. Бабін І. І. Юридична конструкція податку : [монографія] / І. І. Бабін. – Чернівці : Рута, 2008. – 272 с.

7. Веклич О. Удосконалення економічних інструментів екологічного управління в Україні / О. Веклич // Економіка України. – 1999. – № 9. – С. 65-74.

8. Гаврилюк Р. О. Правова природа податкової застави / Р. О. Гаврилюк // Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту. : Збірник наук. праць. Вип. 236 : Правознавство. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 76-82.

9. Костя Д. В. Проблеми визначення правової природи платежів за спеціальне використання природних ресурсів / Д. В. Костя / Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. – Вип. 348: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 86-91.

10. Костя Д. В. Проблеми визначення складових системи природоресурсних платежів / Д. В. Костя / Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 525: Правознавство. – Чернівці, Рута 2010. – С. 78-83.

11. Кустова М. В. Налоговое право России. Общая часть: [учебник] / М. В. Кустова, О. А. Ногина, Н. А. Шевелева; [отв. ред. Н. А. Шевелева] – М. : Юристъ, 2001. – 490 с.

12. Ляпина О. А. Правовое регулирование платы за природные ресурсы в Российской Федерации : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / О. А. Ляпина. – Саратов, 1999. – 228 с.

13. Налоговое право России: [учебник для вузов] / Г. А. Тосунян, Ю. А. Крохина, Н. С. Бондарь; [отв. ред. Ю. А. Крохина]. – М. : Норма, 2003. – 641 с. 198

14. Пришва Н. Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів / Н. Ю. Пришва. – К.: ЕксОБ, 2003. – 280 с.

15. Усенко Р. Штраф і пеня в податковому і цивільному праві: порівняльний аналіз / Р. Усенко // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 5. – С. 58-62.

Стаття надійшла до редколегії 05 березня 2014 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" відповідальним секретарем Р.О. Гаврилюк.

D.V. Kostya

Protective elements of typical legal structure of natural resources payments

Summary

The article classifies protective elements of typical legal structure of natural resources payments and defines their functions in the process of paid nature management. The author analyzes legal order of the payments' debt recovery and also reimbursement procedures for excessively or incorrectly paid amounts of